

Eugeniusz Weron

Biuletyn teologii laikatu

Collectanea Theologica 43/4, 115-127

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIULETYN TEOLOGII LAIKATU

Zawartość: I PONOWNIE O INSTYTUTACH ŚWIECKICH. 1. Instytuty mają własne posłannictwo. — 2. Świeckość i konsekwencja. — 3. Rady ewangeliczne w instytutach. — 4. Kapłańskie instytuty świeckie. **II. PAPIESKI KOMITET DO SPRAW RODZINY.** 1. Powody utworzenia komitetu. — 2. Cel, natura, zadania komitetu. — 3. Struktura i działalność. **III. AKTUALNY STAN MIĘDZYNARODOWYCH ORGANIZACJI KATOLICKICH.** 1. Apóstolstwo na arenie międzynarodowej. — 2. Współpraca z ONZ. — 3. Współpraca ze Stolicą Świętą*.

I. PONOWNIE O INSTYTUTACH ŚWIECKICH

W dniach od 18 do 22 września 1972 r. obradował w Nemi niedaleko Rzymu międzynarodowy kongres instytutów świeckich. Jego celem było przedyskutowanie statutu oraz ukonstytuowanie Światowej Konferencji Instytutów Świeckich. Statut uchwalono. Stosownie do postanowienia statutu, zromadzenie ogólne Światowej Konferencji ma się zbierać co cztery lata. Wybrano komitet wykonawczy złożony z jedenastu członków. W skład komitetu weszli przedstawiciele różnych krajów: Kanadyjka, Austriaczka, Hiszpanka, dwie Włoszki i jeden Włoch, dwu Francuzów (z których jeden jest kapłanem, o. C a n i v e z), Kanadyjka, Francuska, Japonka, Kolumbijka. Kimitet ma się zbierać na obrady w zależności od potrzeby, bez z góry ustalonych terminów¹.

Celem głównym nowopowstałej Światowej Konferencji Instytutów Świeckich jest umożliwienie sobie dialogu wewnętrznego oraz wzajemnej pomocy w obrębie instytutów, a zarazem nawiązywanie stosunków na zewnątrz, w szczególności z Radą Świeckich oraz innymi centralnymi organami oraz władzami Kościoła.

W ten sposób instytuty świeckie utworzyły swoją własną reprezentację na wzór posoborowych konferencji biskupich oraz konferencji zakonnych.

Przy okazji kongresu podano do wiadomości niektóre dane statystyczne dotyczące aktualnego stanu instytutów świeckich. Otóż według „La Croix” (z dn. 26 września 1972) Światowa Konferencja reprezentuje 114 instytutów. Liczą one łącznie w swoich szeregach 36.000 kobiet, 4.000 kapłanów oraz 400 mężczyzn świeckich². Powyższe dane liczbowe nie są jednak wyczerpujące, ponieważ tą statystyką nie zostali objęci członkowie najliczniejszego — jak się zdaje — instytutu, mianowicie *Opus Dei*. Instytut ten od dwu lat nie

* Redaktorem niniejszego biuletynu jest ks. Eugeniusz Weron SAC, Ołtarzew.

¹ La Documentation Catholique 54(1972) nr 1618, 902.

² Tamże.

bierze udziału we wspólnych zebraniach i pozostaje poza obrębem nowo utworzonej Światowej Konferencji. Nie są bliżej znane przyczyny stanowiska zajętego przez *Opus Dei* wobec Światowej Konferencji.

W związku z kongresem w Nemi Pawał VI przyjął na audiencji w dniu 20 września 1972 roku około 150 uczestników wspomnianego kongresu. Przy tej okazji wygłosił zasadnicze przemówienie na temat roli instytutów świeckich w tajemnicy Chrystusa i Kościoła³.

Najpiew papież wyraził głęboką radość z powstania i rozwoju instytutów świeckich w Kościele. Poprzez instytuty Kościół objawia swoją niesłabnącą żywotność i siłę. Instytuty są wyrazem „rozkwitnięcia nowych inicjatyw w dziedzinie świętości”. Wiemy — mówił dalej papież — że tak się dzieć musi. I nie może być inaczej, ponieważ Chrystus jest boskim i niewyczerpanym źródłem żywotności Kościoła. Wasza obecność tutaj jest dla nas nowym potwierdzeniem tej prawdy i stanowi okazję, byśmy wszyscy sobie ponownie to uświadomili.

1. Instytuty mają własne posłannictwo

Posłannictwo instytutów w Kościele i świecie polega na tym, że instytuty na sposób sobie właściwy wyrażają niewyczerpaną pełnię życia i doskonałości Chrystusa żyjącego w tajemnicy Kościoła. Instytuty stanowią punkt spotkania się dwu potężnych prądów życia chrześcijańskiego: konsekracji i świeckości. „Akceptujecie — mówił papież — bogactwo jednego i drugiego prądu. Jesteście laikami oraz ludźmi konsekrowanymi przez sakramenty chrztu i berzmowania. Jesteście wezwani do umocnienia waszej konsekracji w Bogu przez profesję rad ewangelicznych. W celu zachowania ich na stałe zobowiązujecie się węzłem kościelnie uznanym. Jesteście laikami zaangażowanymi w wartości doczesne, właściwe laikatowi; wasza jednak świeckość jest „świeckością konsekrowaną”. „Jesteście ludźmi świeckimi konsekrowanymi”⁴.

Pomimo tego, że sytuacja życiowa członków instytutów jest w pełni „świecka”, to jednak różni się ona w pewien sposób od sytuacji zwykłego człowieka świeckiego. Pozostając bowiem zaangażowanymi w te same wartości świata, członkowie instytutów realizują je jako konsekrowani, to znaczy nie po to, by afirmować samoistną wartość rzeczywistości ludzkich, ale po to, by je przepoić dogłębnie duchem ewangelicznych błogosławieństw. Z drugiej zaś strony członkowie instytutów nie są zakonnikami, chociaż przez konsekrację mają coś wspólnego z zakonnością.

Żaden z dwu rysów waszej duchowości — mówił papież — nie powinien być przeceniany kosztem drugiego rysu. Jeden i drugi element jest współistotny dla waszego oblicza. Jesteście rzeczywiście konsekrowanymi, a zarazem prawdziwie żyjecie w świecie.

2. Świeckość i konsekracja

Nazwa „świeckość” wyraża wasze włączenie się w świat. Nie oznacza ona tylko jakiegoś stanowiska, jakiejś funkcji, które się utożsamiają z życiem świeckim z tytułu wykonywania zawodu lub fachu świeckiego. Macie pozostawać w świecie jako „we właściwym miejscu, w którym trzeba pełnić

³ Por. przem. Pawała VI w „Osservatore Romano” z dn. 21. IX. 1972. Tłumaczenie francuskie w: La Documentation Catholique, 54(1972) nr 1618, 902—904.

⁴ Tamże. Wszystkie cytaty dosłowne zaczerpnięto z powyższego przemówienia.

swoją chrześcijańską odpowiedzialność". Być w świecie, to znaczy być zaangażowanym w doczesność. Ta wasza sytuacja egzystencjalna i socjologiczna ma się stawać waszą teologiczną rzeczywistością oraz drogą realizowania zbawienia i dawania świadectwa. „Jesteście przednią strażą Kościoła w świecie. dla jego przemiany... Jesteście szczególnym i konkretnym przejawem tego zamierzenia Kościoła, by zbudować taki świat, jaki został omówiony i który jest przedmiotem zainteresowania soborowej konstytucji *Gaudium et spes*".

Kolejno przedstawił papież teologię „konsekracji” właściwej członkom instytutów, a różniącej się od konsekracji zakonnej. Konsekracja stanowi tę najgłębszą i tajemną strukturę, która tkwi w waszym jestestwie i działalności. Tutaj znajduje się wasze najgłębsze i święte bogactwo, którego nie potrafia zrozumieć ludzie, wśród których żyjecie. Konsekracja chrztu staje się przez tę drugą konsekrację jeszcze pełniejsza i bardziej radykalna na skutek wielkich wymagań miłości, do której was Duch Święty pobudza. Nie jest to taka sama forma konsekracji jaka przypada w udziale zakonnikom. Różnica polega na tym, że chociaż jest w pełnym tego słowa znaczeniu konsekracją, to jednak brak jej pewnej widzialności, która cechuje konsekrację zakonną. W konsekracji zakonnej widzialność jest realizowana przede wszystkim w fakcie publicznych ślubów zakonnych, następnie w ściślejszym życiu wspólnotowym oraz w zewnętrznym znaku zakonnego ubioru. „Wasza forma konsekracji — mówił papież — jest nowa i oryginalna. Duch Święty ją podsunął, aby można według niej żyć w pośrodku rzeczywistości doczesnych i aby można było wprowadzić dynamizm rad ewangelicznych — to znaczy moce Boże i wiekuiste — w środowisko wartości ludzkich i doczesnych”.

3. Rady ewangeliczne w instytutach

Szczególna konsekracja członków instytutów wyraża się i realizuje w zachowaniu rad ewangelicznych. Przez zachowanie rad członkowie mają uczestnictwo w krzyżu Chrystusa i w Jego zwycięskim zmartwychwstaniu. Zachowanie rad pozwala uniknąć przeszkód stojących na drodze do doskonałości i do osiągnięcia pełnej wolności ducha.

„Wasze ubóstwo mówi światu o tym, że można żyć wśród dóbr doczesnych i posługiwać się nimi jako środkami, które cywilizacja i postęp oddały do naszej dyscypliny, ale bez konieczności stawania się niewolnikami bogactw. Wasza czystość mówi światu, że można kochać bezinteresowną i wielką miłością, która ma swe źródło w sercu Boga — oraz że można się radośnie poświęcać wszystkim bez wiazania się w poszczególnym człowiekiem, służąc swoją pomocą przede wszystkim ludziom najbardziej opuszczonym. Wasze posłuszeństwo mówi światu o tym, że można być szczęśliwym bez upierania się przy wygodnych decyzjach podjętych przez siebie, ale oddając siebie samych do rozporządzenia Woli Bożej, która nam się objawia w życiu codziennym, w znakach czasu oraz w trudach niezbędnych dla zbawienia dzisiejszego świata”.

Przez realizowanie rad ewangelicznych w świecie instytuty wzbogacają Kościół naszymi czasów, dając wybitny wzór i przykład świeckiego życia, które jest przeżywane na sposób konsekrowany. Jest to zarazem wzór życia konsekrowanego realizowany na sposób świecki. Na tym polega specyficzna duchowość Instytutów.

4. Kapłańskie instytuty świeckie

Wiadomą jest rzeczą, że do instytutów należy znaczna liczba kapłanów (około 4.000). W związku z tym powstaje trudność: czy i jak mogą oni realizować świecką duchowość instytutów? Mówił na ten temat papież: „Oni re-

alizują profesję rad ewangelicznych i angażują się w świecką' duchowość nie jako laicy, lecz jako duchowni, to znaczy jako nosiciele uświęconej władzy... otrzymali oni w sakramencie święceń kapłańskich szczególne wyróżnienie, które ich uzdalnia do działalności służebnej, ukierunkowanej na Eucharystię oraz na pożytek Mistycznego Ciała Chrystusa". To wszystko jednak — zdaniem papieża — nie usuwa „świeckiego” charakteru ich chrześcijańskiego powołania. Owszem mogą go jeszcze wzbogacić przez życie „konsekrowane” z tytułu przynależności do instytutów świeckich. Jednakże wymogi ich życia wewnętrznego są odmienne, podobnie jak i niektóre zewnętrzne okoliczności dotyczące sposobu praktykowania rad ewangelicznych oraz świeckiego zaangażowania.

Jak z powyższego widać, teologiczny problem świeckości instytutów nie należy do zagadnień łatwych. Prawie w każdym przemówieniu do instytutów to zagadnienie powraca na nowo. Jest to na pewno problem istotny dla ustalenia własnej tożsamości instytutów. Pomimo istnienia teoretycznych ustaleń w dokumentach podstawowych dotyczących instytutów, to jednak praktyczne zastosowanie tych ustaleń nie wydaje się być łatwe i nie przebiega bezkonfliktowo. Można się tego domyślać z przemówień papieskich oraz z ciągle podejmowanych dyskusji teologicznych, o których informowaliśmy w poprzednich biuletynach⁵.

W zakończeniu swego przemówienia papież wspomina lekko o jednym jeszcze konflikcie, którego nie trudno się domyśleć.

„Nie dajcie się zaskoczyć ani nawet dotknąć przez pokusę — obecnie tak częstą — by uwierzyć, że możliwa jest jakaś autentyczna wspólnota z Chrystusem, ale bez łączności ze wspólnotą kościelną, rządzoną przez prawowitych pasterzy. Łudzilibyście siebie i innych. Cóż może znaczyć jednostka albo grupa, chociażby miała — subiektywnie biorąc — jak najszczytniejsze i najlepsze intencje, ale bez łączności ze wspólnotą?” „Wasze struktury i działalność nie powinny was prowadzić nigdy — obojętnie czy jesteście kapłanami czy świeckimi — do sytuacji dwuznacznych, ani do zajmowania stanowiska odmiennego w waszej wewnętrznej i zewnętrznej postawie, a tym jeszcze mniej do opozycji wobec waszych pasterzy”.

Także więc i instytuty świeckie nie są wolne od niektórych pokus i tendencji separatystycznych, zamykania się we własnym środowisku oraz izolowania się od innych wspólnot kościelnych. Ujemnym przykładem może być stanowisko zajęte przez wspomniany na początku instytut *Opus Dei*. W tej sytuacji utworzenie Światowej Konferencji Instytutów Świeckich wydaje się być lekarstwem bardzo odpowiednim i bardzo na czasie.

Ks. Eugeniusz Weron SAC, Oltarzew

II. PAPIESKI KOMITET DO SPRAW RODZINY

Rada Świeckich (Consilium de Laicis) od dłuższego czasu poświęcała sporo uwagi zagadnieniom życia rodzinnego. W łonie Rady działała wyodrębniona Komisja do Spraw Życia rodzinnego (Vie de la famille). Owoce pracy tej komisji zaprezentowano w osobnym, podwójnym numerze oficjalnego organu Rady Świeckich — „Laïcs aujourd' hui” (1970) nr 7—8. O treści tego zasztytu informowaliśmy obszernie w *Collectanea Theologica* 43(1973) f. 1. Omówiono tam dokumenty soborowe i wypowiedzi papieskie dotyczące rodziny. Podano do wiadomości treści ważniejszych dokumentów episkopatów krajowych z różnych części świata. Zarysowano panoramę sytuacji rodzinnej w świecie. Przeprowadzono badania i refleksje oraz wyprowadzono niektóre wnioski wy-

⁵ Por. *Collectanea Theologica* 42(1972) f. 2, s. 127—138.

nikające z przedstawionej sytuacji. W zakończeniu sprawozdania podano do wiadomości, że Komisja „Życie Rodziny” jest narzędziem łączności między hierarchią i laikatem w sprawach dotyczących życia rodzinnego.

Wspomniana komisja Rady Świeckich miała w swych zamierzeniach prowadzić różnego typu badania: teologiczne, filozoficzne, socjologiczne, psychologiczne, medyczne itp. nad rodziną oraz zbierać dokumentację i informacje z zakresu duszpasterstwa rodziny. Zamierzenia te szły po linii sugestii wyrażonych przez Pawła VI w encyklice *Humanae vitae*. W rezultacie jednak ta intensywna działalność komisji groziła zapewne niebezpieczeństwem zacieśnienia pracy i zadań Rady Świeckich do jednego odcinka życia, z pominięciem wielu innych zagadnień należących do kompetencji rady.

W związku z tym — jak wolno się domyślać — papież Paweł VI podjął decyzję całkowitego wyodrębnienia komisji i rozbudowania jej w osobny organ, związany z Radą Świeckich. Nowy organizm Stolicy Świętej nosi nazwę: Komitet do Spraw Rodziny (*Le Comité pour la Famille*). O jego utworzeniu poinformowano przedstawicieli prasy światowej na osobnej konferencji zwołanej w dniu 11 stycznia 1973 r. w Watykanie. Prezentacji dokonał msgr Gagnon, rektor kanadyjskiego kolegium w Rzymie, który jest równocześnie pierwszym wiceprzewodniczącym nowej instytucji. Na konferencji prasowej przedstawił on motywy utworzenia Komitetu d/s. Rodziny, jego zadania, naturę i działalność¹.

1. Powody utworzenia komitetu

Motywym najogólniejszym jest przyspieszone tempo rozwoju współczesnego świata, które skłania Kościół do stałej refleksji nad potrzebami życia oraz do zastosowania środków coraz lepiej przystosowanych do niesienia pomocy Ludowi Bożemu, by mógł odpowiedzieć swojemu powołaniu.

Rodzina jest podstawową instytucją, w której łonie kształtuje się życie, los i powołanie osób ludzkich. Wszelka działalność duszpasterska ma się kierować ku rodzinie oraz ku wychowaniu do dawania świadectwa miłości chrześcijańskiej.

Obecnie rodzina odczuwa coraz bardziej zachwianie życiowej równowagi, widoczne w świecie współczesnym i wyrażające się poprzez „rozdźwięki, wywołane bądź to warunkami demograficznymi, gospodarczymi i socjalnymi, bądź nowym układem stosunków społecznych między mężczyznami a kobietami” (KDK 8).

W obrębie Kurii Rzymskiej nie było dotąd instytucji, która by miała na uwadze całokształt problemów życia rodzinnego — a więc koordynacji studiowania, popierania i harmonizowania w perspektywie duszpasterskiej licznych wysiłków, podejmowanych w tej myśli, by odpowiedzieć potrzebom rodziny na różnych kontynentach. Inicjatywa papieska wychodzi naprzeciw potrzebie zabezpieczenia jedności myśli duszpasterskiej w sprawach rodziny wśród różnych dykasterii Stolicy Świętej.

Komitet do Spraw Rodziny ma się stać miejscem dialogu i refleksji dla duszpasterzy i ludzi świeckich zajmujących się problemami życia rodzinnego.

2. Cel, natura i zadania komitetu

Celem komitetu jest dowartościowanie w działalności duszpasterskiej rzeczywistości duchowych, moralnych i społecznych rodziny, ich rozwijanie i ochrona². Aby ten cel mógł być osiągnięty, w skład komitetu wchodzi

¹ Por. *Le Comité pour la Famille*, *La Documentation Catholique* 55(1973) nr 1625, 116.

² *Tamże*.

członkowie papieskich dykasterii, duszpasterze oraz ludzie świeccy. Komitet ma być miejscem spotkania i porad niezbędnych dla tych dykasterii, które w zakresie swoich kompetencji omawiają problematykę życia rodzinnego, aby w sposób możliwie najlepszy wyracowywać wspólną linię w działalności duszpasterskiej.

Ponieważ wchodzi tu w grę dziedzina w sposób szczególnie dotycząca ludzi świeckich, dlatego komitet ma być powiązany z Radą Świeckich, ale bez ścisłej od niej zależności; stanowi odrębną instytucję wśród różnych organizacji Stolicy Świętej.

Do zadań Komitetu do Spraw Rodziny należy:

- rozpatrywać aktualne problemy małżeństwa i rodziny w całej ich różnorodności;
- być ośrodkiem dokumentacji i punktem informacyjnym oraz miejscem spotkań i wymiany poglądów w sprawie różnych inicjatyw i poszukiwań;
- popierać badania naukowe przyczyniające się do dokrynalnego i duszpasterskiego pogłębiania zagadnień jakie się w tej dziedzinie pojawiają;
- zachowywać łączność z tymi sprawami, które się dokonują na szczeblu narodowym i międzynarodowym w zakresie rozwoju i ochrony duchowych, moralnych i socjalnych wartości życia rodzinnego;
- ułatwiać porozumienie oraz inicjatywy zmierzające do rozwoju działalności duszpasterskiej, mającej na względzie dobro rodziny i jej członków.

3. Struktura i działalność

W sprawie struktury i przyszłej działalności komitetu podano do wiadomości następujące informacje³:

1. W pierwszym, eksperymentalnym (trzyletnim) okresie Komitet do Spraw Rodziny ma jako swego przewodniczącego tego samego kardynała, który stoi na czele Rady Świeckich. W skład grupy koordynującej, oprócz przewodniczącego, wchodzi:

- wiceprzewodniczący, biskup;
- wiceprzewodniczący, świecki, żonaty;
- doradca teolog, duchowny;
- doradca prawnik, świecki, żonaty;
- doradczynie, świecka, zamężna;
- sekretarz, świecki, żonaty.

2. Na okres tego samego czasu w skład komitetu wchodzi 18 członków i 9 konsultorów, mianowanych przez papieża spośród wielu dykasterii Kurii Rzymskiej, episkopatu, duchowieństwa i laikatu. Członkowie ci oraz konsultorzy — wybrani z tytułu sprawowania różnych odpowiedzialnych funkcji pastoralnych lub z tytułu kompetencji społeczno-zawodowych, jakie im przysługują w sprawach dotyczących życia rodzinnego — użyją swojej wiedzy i doświadczenia dla dobra duszpasterstwa rodziny.

3. Dla wypełnienia swych zadań komitet będzie zasięgał rady specjalistów oraz tworzył zespoły robocze dla opracowania ściśle określonych zagadnień.

4. Komitet mieć będzie swoją siedzibę i sekretariat w pałacu św. Kaliksta w Rzymie. Posiedzenia plenarne odbywać się będą zwyczajnie raz w ciągu roku.

Na załączonej liście osób wchodzących w skład zarządu Komitetu do Spraw Rodziny figuruje kardynał M. Roy jako przewodniczący⁴. A dalej: msgr E. Gagnon — pierwszy wiceprzewodniczący; V. Bachelet — drugi wice-

³ Tamże, 117.

⁴ Tamże, 117.

przewodniczący; o. J. Visser — teolog-doradca; A. Galichon — doradca prawny; E. Cavallaro Vedaldi — doradczyni; M. Dousse — sekretarz.

Na liście członków, obok wielu wybitnych osobistości z Kurii Rzymskiej, duchowieństwa i laikatu, widnieją nazwiska: msgr Pietro Pavan, rektora Uniwersytetu Laterańskiego oraz znanych, także w Polsce, małżonków Charles oraz Elisabeth Rendu, współautorów książki *Czy Kościół nas oszukał*, wydanej przez „Znak” w roku 1972.

Warto dodać, że powołanie do życia wśród centralnych organów Kościoła także osobnej instytucji do spraw rodziny jest wydarzeniem bez precedensu w dotychczasowej praktyce Stolicy Świętej. Zwrócono na to uwagę w prasie światowej. Powstanie takiej instytucji będzie miało znaczenie — jak można się spodziewać — nie tylko dla rozwoju i pogłębienia wiedzy o rodzinie, dla teologii rodziny oraz teologii laikatu, ale także dla ukierunkowania posoborowej odnowy życia kościelnego.

Ks. Eugeniusz Weron SAC, Ottarzew

III. AKTUALNY STAN MIĘDZYNARODOWYCH ORGANIZACJI KATOLICKICH

Jak do tej pory, poza więcej lub mniej aktualnymi katalogami międzynarodowych organizacji katolickich, nie dysponujemy poważniejszymi opracowaniami na ten temat. Autorzy, którzy podejmują ten temat¹, z zasady nawiązują do sprawozdania Stałego Komitetu Międzynarodowych Kongresów Apostolstwa Świeckich, jakie ukazało się w Rzymie w roku 1963². W tej sytuacji książka poświęcona międzynarodowym organizacjom katolickim stanowi niewątpliwie wypełnienie braku, jaki ma miejsce w tej dziedzinie. A taką jest książka Ramona Sugranyes de Franch, pt *Le christ dans le monde. Les organisations internationales catholiques*, Paris 1972, Fayard. Autor³, jak wynika z wstępnych wyjaśnień, podjął się tematu mimo wielu oporów co do sensowności podejmowanego wysiłku. Zdaniem autora, dzisiaj niemal wszystkie wyrazy wchodzące w skład określenia „międzynarodowe organizacje katolickie” budzą zastrzeżenia i wątpliwości. Nie da się bowiem ukryć, że wszelkie organizacje przechodzą swój kryzys (pociąga raczej życie bardziej spontaniczne, aniżeli zorganizowane). Tym bardziej odnosi się to do organizacji międzynarodowych, które z konieczności są bardziej abstrakcyjne; w szczególności budzą wewnętrzny opór organizacje z szyldem „katolickie”. Mimo tych oporów autor uważa, że trud jest godny zachodu, a to z dwóch ważnych względów. Pierwszym jest przekonanie, że kryzys, jaki przechodzą międzynarodowe organizacje katolickie jest możliwy do przezwyciężenia poprzez ich odnowę; drugim zaś względem jest okoliczność, że szanse tych or-

¹ Np. ks. E. Weron, *Apostolstwo świeckich we współczesnym Kościele*, w: *W nurcie zagadnień posoborowych*, t. 5, Warszawa 1972, 475—504.

² Comité Permanent des Congrès Internationaux pour l'Apostolat des Laïcs, *Panorama de l'apostolat organisé des laïcs dans le monde*, Rome 1963.

³ Ramon Surgranyes de Franch był sekretarzem generalnym, a następnie przewodniczącym Międzynarodowego Ruchu Intelktualistów Katolickich (Pax Romana) w latach od 1947 do 1966 r. Przez 4 lata przewodniczył Konferencji Międzynarodowych Organizacji Katolickich, jak również Organizacyjnemu Komitetowi III Światowego Kongresu Apostolstwa Świeckich. Był „audytorem świeckim” na Soborze Watykańskim II, a potem konsultorem w Radzie świeckich i w Sekretariacie dla Niewierzących.

ganizacji i rola, jaką one mogą odegrać we współczesnym Kościele i świecie są o wiele większe niż szanse i perspektywy organizacji narodowych i lokalnych.

Puktem wyjścia dla właściwego przedstawienia miejsca i roli międzynarodowych organizacji katolickich (OIC) w Kościele i świecie współczesnym jest fakt wzrastającej wielostronnej współzależności wszystkich ludzi i jednoczesne pogłębianie się ludzkiej samotności, izolacji i partykularyzmu. Kryzys ONZ i innych wielkich organizacji międzynarodowych, ich bezsilność w rozwiązywaniu problemów ogólnoludzkich, w likwidowaniu jaskrawych sprzeczności ekonomicznych, społecznych i politycznych, w zażęgniowaniu międzyludzkich konfliktów, nie pozwalają na wyrażenie pełnego zaufania wobec tych organizacji.

Z drugiej strony tęsknota za jednoczeniem się ludzi istnieje. Kościół, zwłaszcza w ostatnich czasach, całkowicie sprzyja wszystkim pozytywnym dążeniom w tym kierunku. Szczególne znaczenie w tej dziedzinie mają encykliki: Piusa XII *Summi pontificatus*, Jana XXIII *Mater et magistra* i *Pacem in terris* oraz soborowa *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym*. Są to dokumenty uznania, jakie Kościół ma dla różnych systematów ekonomicznych, społecznych i politycznych, jak również dla współpracy na rzecz pokoju i sprawiedliwości społecznej, także między chrześcijanami i niechrześcijanami. Kościół proponuje światu jedność, zdolną zintegrować wszystkie ludzkie wysiłki podejmowane na rzecz ogólnoludzkiej solidarności. W swej własnej uniwersalności i jedności pragnie on ukazać wzór jedności dla całej ludzkiej rodziny (KDK 42). Ten cel mają na względzie: ostatni sobór, synod biskupów, internacjonalizacja Kurii Rzymskiej, popieranie rozwoju Kościołów lokalnych, aktywność konferencji episkopatów.

1. Apostolstwo na arenie międzynarodowej

Na tle ogólnego dążenia ludzkości do jedności ukazuje się właściwa rola międzynarodowych organizacji katolickich. Właściwym bowiem celem tych organizacji jest apostołska działalność na arenie międzynarodowej. Apostolstwa — o którym tutaj mowa — nie należy jednak pojmować tradycyjnie jako wąski wycinek kościelnej działalności, ale szeroko jako bardzo różnicowaną działalność w różnych dziedzinach życia międzynarodowego. Działalność na płaszczyźnie międzynarodowej nie przekreśla działalności na płaszczyźnie narodowej, regionalnej i lokalnej, ale nawet ją postuluje i popiera. W ten sposób organizacje międzynarodowe pełnią wobec organizacji narodowych i regionalnych rolę jakby stymulatora i animatora, pobudzając ich inicjatywę i służąc pomocą. Organizacje międzynarodowe w żadnym stopniu nie są względem nich organami jakiegokolwiek przymusu i presji. Uwidacznia się to w ich federacyjnej i demokratycznej strukturze. Jako takie podejmują one rzeczywiście jakąś część apostołstwa Kościoła w dziedzinie świeckiej, a nie tylko apostołstwo świeckich.

Jedne z nich powstały przed pierwszą wojną światową, inne w okresie międzywojennym, a jeszcze inne po drugiej wojnie światowej. Spośród organizacji, powstałych przed pierwszą wojną światową, aktualnie do najbardziej aktywnych należą: Międzynarodowe Towarzystwo Katolickie Dzieł Opieki nad Dziewczętami, założone w r. 1897 we Fryburgu Szwajcarskim przez baronową de Montenach (w r. 1964 po dokonaniu znacznych modyfikacji i adaptacji zgodnych ze swymi celami zmieniło swoją nazwę na Międzynarodowe Towarzystwo Katolickie Usług dla Młodzieży Zeńskiej) oraz Światowa Unia Katolickich Organizacji Kobiety (UMOFK), która powstała w r. 1910.

Spośród organizacji katolickich o charakterze międzynarodowym, jakie powstały po drugiej wojnie światowej, na szczególną uwagę zasługują: Legion

Marii, Apostolat Morza, Chrześcijańska Młodzież Robotnicza (JOC), Międzynarodowa Federacja Chrześcijańskich Ruchów Robotniczych (FIMOC), Międzynarodowa Federacja Katolickich Dziennikarzy i Stała Komisja Dyrektorów Katolickich Dzienników, które w r. 1935 połączyły się w Międzynarodową Unię Katolickiej Prasy, Międzynarodowy Urząd Katolicki d/s. Kina, Międzynarodowe Biuro Katolickie d/s. Radia.

Okres po drugiej wojnie światowej jest czasem żywiołowego rozwoju dawnych międzynarodowych organizacji katolickich i powstawania nowych. Charakterystyczną cechą jest rozwój tych organizacji w kierunku potwierdzenia i pogłębiania ich międzynarodowego charakteru. W tym okresie powstają takie organizacje, jak: Międzynarodowy Ruch Katolickich Intelktualistów (MIIC), Międzynarodowe Centrum Dokumentacji i Informacji (CIDI), Międzynarodowy Ruch Katolickich Studentów (MIEC), Chrześcijańska Młodzież Studiująca (JEC), Międzynarodowy Urząd Nauki Katolickiej (OIEC), Międzynarodowa Konferencja Katolickiego Skautyzmu, Międzynarodowe Biuro Katolickie Dziecka (BICE), Międzynarodowy Ruch Katolickiej Młodzieży Wiejskiej (MIJARC), Międzynarodowe Towarzystwo Katolickie dla Radia i Telewizji (Unda), Międzynarodowa Federacja Katolicka Instytutów Lecznictwa, Międzynarodowy Ruch Apostolstwa Środowisk Społecznie Niezależnych (MIAMSI). Wiele organizacji podlega gruntownym przemianom, i tak: Międzynarodowa Federacja Chrześcijańskich Ruchów Robotniczych (FIMOC) staje się Światowym Ruchem Chrześcijańskich Robotników (MMTC); Federacja Prasy — Międzynarodową Federacją Katolicką Prasy; Kongregacje Mariańskie nazwały się Światową Federacją Wspólnot Życia Chrześcijańskiego; Międzynarodowa Unia Katolickich Towarzystw Patronackich nazywa się teraz Międzynarodową Chrześcijańską Unią Kierowników Przedsiębiorstw; dwie zaś młodzieżowe organizacje męska i żeńska zjednoczyły się w jedną Międzynarodową Federację Katolickiej Młodzieży.

W tym okresie dokonuje się „odeuropeizowanie” międzynarodowych organizacji katolickich. Przed 1950 r. ich działalność prawie nie wychodziła poza nasz kontynent. Katolicyzm Ameryki Północnej był zbyt sklerikalizowany, a Ameryki Południowej — zbyt tradycyjny i formalistyczno-ludowy, by pozwolić na szerzenie się nowych inicjatyw. Podobnie było w innych częściach świata. Po roku 1950 obserwujemy szybkie rozszerzanie się aktywności międzynarodowych organizacji katolickich poza kontynent europejski. Przykładem umiędzynarodowienia się tych organizacji w sensie ogólnoludzim jest *Pax Romana* i wiele innych organizacji spośród najbardziej prężnych. Np. dotychczasowi przewodniczący JOC wywodzili się z Kanady, Brazylii, Cejlonu i innych krajów.

Wielkim walorem międzynarodowych organizacji katolickich jest ich masowość w sensie zwielokrotnionego świadczenia chrześcijańskiego i powszechnej działalności apostołskiej. Taka np. UMOFC zrzesza 36 mil. kobiet na wszystkich kontynentach. Niektóre z nich tworzą centra albo biura w płaszczynie narodowej lub lokalnej lub tworzą federacje. Przykładem jest tu OCIC i Unda.

Pole działania i rodzaj problemów podejmowanych przez te organizacje zależą od członków tych organizacji, jak również od podejmowanych przez nie zadań. Z jednej strony są to ruchy apostołstwa w ogóle, których zadania pokrywają się z misją całego Kościoła lub pewnych gałęzi jego działania. Z drugiej strony są to ruchy podejmujące problemy moralne i duchowe właściwe określonej dziedzinie życia zawodowego, jak to czynią CICAMS, Pax Romana-MIIC ze swoimi międzynarodowymi sekretariatami lub swymi federacjami dla inżynierów, prawników, nauczycieli, lekarzy lub farmaceutów, czy Światowa Unia Katolickich Nauczycieli i Federacja Dziennikarzy, gałąź Międzynarodowej Unii Katolickiej Prasy (UCIP).

Inne organizacje są zainteresowane chrześcijańskim aspektem: aktywności społecznej (jak np. Międzynarodowa Unia Katolicka Służby Społecznej,

UCISS); działalności kulturalnej (jak np. Pax Romana-MIC); nauczania (jak np. Międzynarodowy Urząd Katolicki Nauczania — OIEC i Międzynarodowa Federacja Katolickich Uniwersytetów — FIUC) czy działalności charytatywnej (jak np. Caritas Internationalis).

Z punktu widzenia stopnia ich zaangażowania w działalność praktyczną i doczesną można mówić o organizacjach czysto apostołskich, które zostawiają swoim członkom pełną wolność w ich wyborach, dotyczących rodzaju tej działalności i ograniczają się do rozpatrywania problemów w perspektywie religijnej, duchowej i moralnej oraz o organizacjach, które wiążą swoich członków z określonymi dziedzinami pracy (jak np. federacje agencji prasowych i dyrekcji dzienników czy Międzynarodowe Towarzystwo Katolickie Usług dla Młodzieży Żeńskiej lub Międzynarodowa Komisja Katolicka dla Emigrantów).

Jest rzeczą normalną, że międzynarodowe organizacje katolickie ze swoją działalnością apostołską wiążą ściśle studium problemów ludzkich i społecznych, występujących w danej dziedzinie. Istnieją jednak organizacje, których istotnym, a niekiedy nawet wyłącznym celem jest studium. W tym celu grupują one specjalistów z określonych dziedzin. Do takich organizacji należą dziś FERES i Międzynarodowa Federacja Instytutów Społecznych i Społeczno-religijnych z Louvain.

Międzynarodowe organizacje katolickie różnią się również między sobą stopniem zależności od hierarchii. Gdy chodzi o organizacje apostołskie w sensie ogólnym czy w różnych środowiskach, można powiedzieć, że cieszą się one zazwyczaj szeroką autonomią i są zawsze kierowane przez świeckich. Księża i zakonnicy, jeżeli są w nich obecni, to jedynie jako eksperci, nie zaś jako „kościelni asystenci” czy „kapelani” w ścisłym tego słowa znaczeniu. Gdy zaś chodzi o organizacje zamujące się nauczaniem czy apostołstwem środków masowego przekazu, trzeba stwierdzić, że ze względu na wykonywanie zadania odznaczają się mniejszą autonomią aniżeli organizacje ściśle apostołskie.

Oprócz wspomnianych organizacji na arenie międzynarodowej znajdują swój oddźwięk takie akcje, jak: Apostolstwo Modlitwy, Katolicka Unia Współpracy Międzyrasowej, działalność o charakterze czysto duchowym lub misyjnym; a także organizacje o charakterze politycznym (jak Międzynarodowa Unia Chrześcijańskich Demokratów) czy syndykalnym (jak Światowa Konferencja Pracy). Na szczególną uwagę zasługuje organizacja Pax Christi, będąca międzynarodowym ruchem na rzecz pokoju. W przeciwieństwie do innych międzynarodowych organizacji katolickich jej kierownictwo spoczywa w rękach biskupów. Tym też różni się od Pax Romana. Inną różnicą między Pax Romana a Pax Christi jest ta okoliczność, że gdy Pax Romana uważa pracę na rzecz pokoju za jeden ze swoich celów, to dla Pax Christi jest to cel pierwszy i wyłączny.

Momentem wspólnym dla wszystkich międzynarodowych organizacji katolickich jest ich cel apostołski (DA 18). Organizacja nie jest celem w sobie; ona jedynie pomaga połączyć wysiłki (DA 19). Jedność celu łączy się ściśle z powszechnością i uniwersalnością chrześcijańskiego posłannictwa. Chodzi o powszechność nie tylko w znaczeniu geograficznym, ale także w sensie, w jakim mówi się o powszechności wspólnoty osób, zgromadzonych na oczekiwanie Ducha Świętego w jerozolimskim wieczerniku. Chodzi praktycznie o jedność i współdziałanie ludzi różnych narodów, ras, religii i wyznań w walce z nędzami świata, o świat lepszy i bardziej ludzki. Przed wojną przykładem takiej współpracy były ściśle kontakty Pax Romana i FUACE, a obecnie ECUSAT-COM (Ekumeniczna Komunikacja Satelitarna), w której na równych prawach uczestniczą: Światowe Towarzystwo dla Chrześcijańskiej Komunikacji, inspiracji protestanckiej; oraz MCS, które grupuje trzy międzynarodowe organizacje katolickie, zajmujące się środkami masowego przekazu: OCIC (kino), UCIP (prasa) i Unda (radio i telewizja).

Współpraca jednak z niekatolikami nie zatrzymuje się na tym. Wielką

zasadą pracy ekumenicznej jest niepodejmowanie oddzielnie tego, co może być robione wspólnie. Stąd rodzi się postulat przyjmowania do organizacji niekatolików, a nawet niechrześcijan. Przez to organizacje te wcale nie przestają być katolickimi. Wiara i doktryna społeczna przyjmowana przez katolików pozwala im współpracować w ramach tej samej organizacji z osobami wyznającymi inny światopogląd i postępującymi według własnych zasad. Takim przykładem jest UNIAPAC, organizacja grupująca na płaszczyźnie pracy i współpracy społeczno-ekonomicznej protestantów i katolików. Celem skutecznego działania w świecie pluralistycznym międzynarodowe organizacje katolickie otwierają się dla ludzi różnych orientacji i włączają ich w swoje szeregi.

W latach od 1953 do 1969 r. (od listu J. B. Montiniego z 9. III. 1953 r. do ustanowienia stałego organu Konferencji Międzynarodowych Organizacji Katolickich — Komitetu Kooperacji jako organizmu konsultatywnego Rady Świeckich) w zasadzie skryształizowały się główne rodzaje działalności wspomnianych organizacji.

Zdecydowanie na pierwsze miejsce wysuwa się działalność duchowa i religijna (inspirowanie ducha powszechnej miłości) oraz praca na rzecz pokoju (walka z przemocą, różnego rodzaju gwałtami, represjami, tyranią i niesprawiedliwością). Uprzywilejowane miejsce zajmuje działalność charytatywna (praca na rzecz rozwoju społeczno-ekonomicznego, różnego rodzaju pomoc materialna i duchowa, budzenie wrażliwości na potrzebę ludzką). Niemałą rolę przynajmniej w tych organizacjach działalności misyjnej; zachęcają do niej także encykliki, a szczególnie: *Fidei donum* Piusa XII (1957) i *Princeps pastorum* Jana XXIII (1959).

2. Współpraca z ONZ

Zupełnie osobną kartą działalności międzynarodowych organizacji katolickich jest rola, jaką one pełnią w stosunku do ONZ, UNESCO czy OMS. Organizacje katolickie, nie mając charakteru rządowego, nie posiadają głosu w Zgromadzeniu Ogólnym czy w Radzie Bezpieczeństwa. Pośrednio jednak mogą wpływać na decyzje, jakie tam zapadają poprzez Radę Ekonomiczną i Społeczną Narodów Zjednoczonych oraz poprzez takie organizacje, jak UNESCO, OMS, OIT, UNICEF, FAO. Aktualnie 16 międzynarodowych organizacji katolickich znajduje się w tego rodzaju relacji do ECOSOC oraz 16 także względem UNESCO; 7 względem UNICEF, 5 względem FAO itd. Tego rodzaju statut doradcy nakłada na organizacje wielkie zobowiązania. Wymaga kompetencji, długich i licznych posiedzeń, mnóstwa dokumentacji, wypowiedzenia się i zajęcia stanowiska w trudnych sprawach oraz przedstawienia go ustnie lub na piśmie. Rezultaty nie zawsze są widoczne, ale bardzo często skuteczne, zwłaszcza gdy chodzi o obronę praw człowieka. Działalność niektórych międzynarodowych organizacji katolickich jest tego typu, że UNESCO czy FAO nie tylko korzystają z ich pomocy, ale i wspierają ich inicjatywy. Gdy chodzi o kwestie religijne, sam generalny dyrektor UNESCO Luther Evans prosił Pax Romana o współpracę w ich rozwiązywaniu. Wykonywanie funkcji doradczej daje międzynarodowym organizacjom katolickim uprzywilejowaną płaszczyznę współpracy z niekatolikami, z niechrześcijanami i z niewierzącymi. Wysoką rangę tego rodzaju współpracy nadał Jan XXIII w *Pacem in terris*. Współpraca ta z dnia na dzień przynosi coraz to nowe, często nie oczekiwane rezultaty.

Charakteryzując najogólniej międzynarodowe organizacje katolickie, można by powiedzieć, że nie stanowią one ani ugrupowań do wywierania jakichkolwiek presji, ani towarzystw aspirujących do asekurowania się przed zagrożeniami, czy to zdobywania większych wpływów. Są organizacjami na-

stawiającymi się na pokorną służbę na arenie międzynarodowej. Stolica Apostolska jest obecna w ONZ, UNESCO i FAO, jak również w Radzie Bezpieczeństwa przez swoich stałych obserwatorów, a w innych organizacjach jej przedstawiciele uczestniczą na równych prawach z innymi członkami tych organizacji. Międzynarodowe organizacje katolickie są reprezentowane w tych organizacjach nieoficjalnie, jakby prywatnie. To daje im możliwość nawiązywania kontaktów, które są niemożliwe dla oficjalnych przedstawicieli Stolicy Apostolskiej.

Obecność międzynarodowych organizacji katolickich w oficjalnych organizacjach międzynarodowych wymaga nieustannej koordynacji. Celowi temu służą odpowiednie centra informacji i łączności, zwłaszcza w Genewie przy organizacjach mających tam swoje siedziby i w Paryżu przy UNESCO. Instytucjonalizacji spotkań i inicjatyw wspólnych służy Konferencja Międzynarodowych Organizacji Katolickich. Działalność tej konferencji jest szczególnie intensywna po II wojnie światowej, a zwłaszcza od r. 1951, kiedy to utworzono jej stały sekretariat z siedzibą we Fryburgu. Papież i Sekretariat Stanu żywo interesują się działalnością konferencji. Koordynuje ona prace grup roboczych dotyczących religijnego wychowania i nauczania. Konferencja dała wielki wkład w przygotowanie niektórych dokumentów Soboru Watykańskiego II. Komitet wyznaczony przez konferencję dostarczył ojcom soborowym materiały będące owocem wieloletnich doświadczeń międzynarodowych organizacji katolickich i wnioski tychże organizacji. Gdy schemat XIII wszedł w ostatnią fazę przygotowań, konferencja zaproponowała uzupełnić go problematyką dotyczącą znaczenia poszczególnych kultur dla życia Kościoła.

Na tym tle widać, że kryzys, jaki przechodzą międzynarodowe organizacje katolickie, jest kryzysem przestarzałych form działania. Kryzys ten jest pojętowo międzynarodowością i abstrakcyjnym charakterem ich działania, jak również niektórymi przyczynami natury politycznej i organizacyjnej. W przewyciężeniu tego rodzaju kryzysu może pomóc narastająca wciąż świadomość nie reprezentatywnego, ale służebnego charakteru tych organizacji (członkowie tych organizacji działają jako katolicy, a nie w imieniu katolików). Również nieistotnym dla tych organizacji jest moment posiadania finansowego zaplecza, choć faktycznie istnieje wiele fundacji wspierających działalność podejmowaną przez te organizacje. Odnowa ich pod tym kątem jest konieczna. Chodzi ostatecznie o otwarcie się tych organizacji na świat i jego potrzeby, o spojrzenie wykraczające poza widzenie tylko narodowe i lokalne czy środowiskowe — o zauważenie i podjęcie konkretnych kroków w celu zlikwidowania nierówności i niesprawiedliwości w stosunkach ogólnoludzkich.

3. Współdziałanie ze Stolicą Świętą

Sobór Watykański II był pierwszym w historii soborem eklezjologicznym. Wszystkie punkty jego nauki skupiają się harmonijnie wokół nauki o Kościele jako żywym Ludzie Bożym (np. kolegialność biskupów, ekumenizm, wolność religijna, apostołstwo itp). Mówiąc o formach zorganizowanego apostołstwa, Sobór postuluje dwa organy koordynacji: specjalny sekretariat przy Stolicy Apostolskiej dla apostołstwa świeckich (DA 26) oraz organizację powszechną, której zadaniem byłoby pobudzić katolików do popierania rozwoju krajów cierpiących niedostatek oraz brak w zakresie sprawiedliwości społecznej między narodami (KDK 90).

Dla wprowadzenia w życie decyzji soboru, dotyczących wspomnianych organów koordynacji zorganizowanego apostołstwa, papież Paweł VI

dnia 7 lipca 1966 r. wyznaczył komitet dla przebadania sposobu realizacji tych decyzji, a 6 stycznia 1967 r. powołał jednocześnie Consilium de Laicis oraz Papieską Komisję Iustitia et Pax. Oba organy ściśle są ze sobą powiązane, mając tego samego przewodniczącego i wiceprzewodniczącego. Świadczy to o ścisłym związku ich celów i kompetencji. Gdy chodzi jednak o skład personalny tych organów, jak również o ich charakterystyczne cechy, można mówić o zachodzeniu między nimi dużej różnicy.

Rada Świeckich aktualnie składa się 17 członków i 8 konsultorów, mężczyzn i kobiet, z różnych kontynentów i kultur. Jej szczególnym celem jest popieranie apostołstwa świeckich w płaszczyźnie międzynarodowej, utrzymywanie łączności z inicjatywami narodowymi, popieranie i prowadzenie studiów dotyczących problematyki laikatu, roli rad, dialogu i różnych form aktywności. Z racji włączenia w Kurię Rzymską Rada Świeckich posiada pewną jurysdykcję w stosunku do świeckich, analogiczną do tej, jaką mają inne kongregacje w swoim zakresie. Rada Świeckich będąc urzędowym organem Kościoła posiada inny charakter aniżeli międzynarodowe organizacje katolickie. Nie znaczy to jednak, by organ ten nie liczył się w swej działalności z międzynarodowymi organizacjami katolickimi. W 1969 r. stała się organem konferencji tych organizacji, a mianowicie Komitet Współpracy został oficjalnie uznany za doradczy organ Rady Świeckich. Jest to swego rodzaju precedens, który nie ma sobie podobnego. Jest to pierwszy przypadek w stylu rządów Kościoła, że dykasteria rzymska konsultuje się oficjalnie z organizacją o strukturze demokratycznej. W ten sposób otwierają się możliwości kontaktów ludzi świeckich z innymi organami Kurii Rzymskiej.

Komisja Iustitia et Pax pozostaje centrum studiów zasadniczych problemów społecznych związanych z apostołstwem świeckich. Ona bardziej nawet niż Rada Świeckich porozumiewa się z międzynarodowymi organami katolickimi. W tej dziedzinie rola omawianych organizacji i wpływ na decyzje dotyczące apostołstwa świeckich jest bardzo duży; rzetelność bowiem studiów zakłada szeroką dokumentację i konsultację.

Ks. Roman Forycki SAC, Oltarzew